

❖ जाता अस्ताला (स्थूलवाचन)

गुरुदेव रवींद्रनाथ टागोर (१८६१ ते १९४१) :

विश्वविख्यात बंगाली महाकवी. कथाकार, कादंबरीकार, नाटककार, चित्रकार, शिक्षणतज्ज्ञ आणि मानवतावादी विचारवंत. स्वतंत्र भारताच्या राष्ट्रगीताचे रचनाकार. जागतिक कीर्तीच्या नोबेल पुरस्काराचे भारतच नव्हे तर आशियातील पहिले विजेते. त्यांचे लेखन अनेक भाषांमध्ये अनुवादित झाले आहे. 'शांतिनिकेतन' आणि 'विश्वभारती' या त्यांनी स्थापन केलेल्या शैक्षणिक, सांस्कृतिक संस्थांनी जगभरात कीर्ती मिळवली. रवींद्र संगीत ही त्यांनी भारतीय संगीताला दिलेली मौल्यवान भेट आहे. त्यांचे 'मानसी', 'संध्या संगीत', 'प्रभात संगीत', 'शैशव संगीत' व नोबेल पुरस्कार विजेता 'गीतांजली' यांसारखे काव्यसंग्रह; 'नौकाडुबी', 'गोरा', 'चतुरंग' आदी कादंबऱ्या; 'बनफूल' हे खंडकाव्य; 'राजा', 'डाकघर' इत्यादी नाटके यांसारखे विपुल लेखन प्रसिद्ध आहे.

प्रस्तुत बंगाली कवितेचे मराठीत स्वैर रूपांतर श्यामला कुलकर्णी यांनी केले आहे. या कवितेत महाकवी टागोर यांनी सूर्य आणि पणतीच्या प्रतीकांद्वारे अगदी छोट्या जीवातही जगाला काहीतरी देण्याची, जग सुंदर करण्याची क्षमता असते हे सांगितले आहे.

जाता अस्ताला

केलै वै मौर कार्य
कहै संध्या रवि
सुनिया जगत रहे निरुत्तर
माटिर प्रद्वीप छिले
छे कहिल स्वामी
आमार हे टकू
करिब ता अभि

– गुरुदेव रवींद्रनाथ टागोर

जाता अस्ताला सूर्याचे
डोळे पाणावले
जाईन मी जर या विश्वाचे
होईल कैसे भले
अंधारामध्ये बुडून जाईल
लगेच सारी धरा
कुणी वाचवा या पृथ्वीला
करा करा हो त्वरा
कुणी न उठती
ये ना पुढती
कुणास ना शाश्वती
इकडे तिकडे बघत हळूचि
पणती ये पुढती
विनम्र भावे लवून म्हणे ती
तेजोमय भास्करा
मम तेजाने जमेल तैसी
उजळून टाकीन धरा
वच हे ऐकुनि त्या तेजाचे
डोळे ओलावले
तृप्त मनाने आणि रवि तो
झुकला अस्ताकडे

– श्यामला कुलकर्णी

- (१) तुम्हांला समजलेली कवितेतील सूर्याची भूमिका स्पष्ट करा.
 - (२) पणतीच्या उदाहरणातून कवितेत व्यक्त झालेला विचार स्पष्ट करा.
 - (३) सूर्यास्ताच्या दर्शनाने मनात निर्माण होणाऱ्या भावभावना शब्दबद्ध करा.
 - (४) कवितेतील सूर्य आणि पणती या प्रतीकांचा तुम्हांला समजलेला अर्थ सविस्तर लिहा.
- सूर्य आणि पणती यांच्यातील संवाद स्वतःच्या कल्पनेने लिहा.

सूर्य :

पणती :

सूर्य :

पणती :

सूर्य :

पणती :

सूर्य :

पणती :

सूर्य :

पणती :

